

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

·ELFRIDA·ANDRÉE·
·I·SITT·HEM·I·GÖTEBORG·

Olga Rönman
foto.

ELFRIDA ANDRÉE.

IDUNS KVINNLIGA AKADEMIS STIPENDIAT FÖR ÅRET.

DÅ IDUN nu för tredje gången genom den representativa kvinnoakademien utdelar sitt årliga stipendium af 1000 kr. "för belönande eller främjande af någon förtjänstfull kvinnlig gärning", ha vi nöjet att i enlighet med akademiens beslut öfverlämna detsamma åt en veteran och banbryterska inom musikens område, domkyrkoorganisten i Göteborg fröken Elfrida Andrée. Samtidigt med den på detta sätt lyckligt lösta stipendiefrågan har akademien haft under behandling förslag till stadgar, afsedda att fastare dra upp konturerna för dess verksamhet och framtida bestånd, hvilka stadgar, så fort de genom akademiens ordförande professorskan Agda Montelius samt dess sekreterare doktor Karolina Widerström blifvit definitivt utarbetade och af akademien antagna, skola meddelas i Idun.

Akademien har vid stipendieutdelningen som be-

kant följt från Iduns läsekrets insända förslag och ber af denna anledning att få offentliggöra följande:

"Härmed hembäres ett tack för insända förträffliga förslag på kandidater till årets pris. De komma samtliga (förslaget på pristagaren undantaget) att förvaras för kommande år för att då åter komma under ompröfning.

Iduns kvinnliga akademi."

Och härmed lämna vi ordet åt den välkända kvinnliga penna, som på vår begäran gifvit en skildring af fröken Andrées lif och gärning, en skildring, som i och för sig är en tillräcklig motivering af den kvinnliga akademiens beslut.

DET BÖRJAR nu bli en snart sagdt alldaglig företeelse, att kvinnorna underlägga sig nya arbetsfält, och det är knappast någon opposition, som de numera möta. Den yngre generationen har därför understundom svårt att fullt förstå, hvilken storm af hat och ovilja, som de första banbryterskorna för det kvinnliga arbetet hade att rida ut, och man är på väg att förgäta det mod, den uthållighet och den energi, som de kvinnor måste ha ägt, hvilka först ställde sin personlighet i breschen för att skaffa den kvinnliga begåfningen rätten till fri utveckling lika väl som den manliga. Att besitta en del nätta talanger, att kunna måla, spela klavér och sjunga täckt och behagligt, det medgaf man väl kvinnorna, men ville en kvinna bli mera än en talang, då var vägen

stängd. Ett allvarligt, gediget och målmedvetet arbete, ett eget personligt skapande lif, sådana som den stora konstnärliga begåfningen kräde, det kunde man icke vara med om.

Detta har Elfrida Andrée i rikt mått fått erfara på alla de områden, där hon varit en banbryterska för kvinnlig begåfning och kvinnligt arbete. Född i Visby 1841 och dotter till provinsialläkaren A. Andrée, kom hon helt ung till Stockholm, där hon vid 16 års ålder aflade organistexamen som privatist och sedan fortsatte sina studier i instrumentation och komposition för Ludvig Norman. Kort efteråt erhöll hon af dåvarande organisten vid Jakobs kyrka G. Mankell tillåtelse att spela under aftonsången. Men att se en kvinna på organistplatsen i kyrkan, det var mera än den tidens människor kunde stå ut med. Det väckte en sådan anstöt och ansågs så störande för andakten, att fröken Andrée förbjöds att vidare spela och organisten G. Mankell tilldelades en varning af kyrkorådet. Men Elfrida Andrée var inte den som gaf sig i första hugget. Efter långa och heta strider mot föräldrade lagar och trångbröstad fördomar, efter motioner och betänkanden, lyckades det att trots prästeståndets vägran och ärkebiskopens afstyrkande få riksdagen att år 1861 bifalla en motion om lika rätt för kvinna som för man att söka organistbefattning. Samma år erhöll fröken Andrée en dylik befattning vid finska kyrkan i Stockholm och året därpå äfven vid franska reformerta kyrkan.

Understödd af sin framstående fader kämpade hon samtidigt modigt och energiskt för att på ännu ett område skaffa kvinnan rätt till arbete, och äfven här vann hon seger och bröt en ny bana för tusenden af sina medsystrar. Efter 5 års strider inskrefs hon vid kungliga telegrafverket, — att hon äfven här vandrat banbryterskans törnbestrodda stig kanske nu ej ens de känna till, hvilka njuta frukterna af hennes strider. Ty telegrafist blef hon icke, hon hade valt musiken till sin lifsgärning. Utom sina organisttjänster skötte hon sånglärarinnebefattningarna vid tvenne skolor, var ackompanjatriss vid Operan och vid Musikaliska akademien och blef år 1867 enhälligt vald till organist vid Göteborgs domkyrka. Och nu har samma kvinna, hvars blotta uppträdande på organistplatsen ansågs anstötligt och störande för andakten blott därför, att hon var kvinna, i öfver 40 år verkat som organist i en af Sveriges mest konservativa församlingar, följd af sina åhörarens tacksamhet och aktning.

Under denna långa tid har fröken Andrée varit en banbryterska inom Göteborgs musiklif. Hon grep sig genast an med att reformera den döda, släpiga koralsången och det blef henne alltmera en tvingande konstnärlig uppgift att söka frigöra kyrkomusiken ur dess dogmatiskt stelade former och att däri ingjuta den gripande och starka stämning, som böjer sinnen och hjärtan till innerlig andakt. Tvenne stora svenska mässor för soli, kör, stråkorkester, harpa och orgel äro frukterna af detta konstnärliga skaparekraft, båda vid hvarje uppförande mottagna med den varmaste erkänsla af publiken och af kritiken fram-

ELFRIDA ANDRÉE VID ORGELN I GÖTEBORGS DOMKYRKA.
FOTO FÖR IDUN AF OLGA RINMAN.

hållna som präktiga, af stark och djupt allvarlig känsla besjälade verk. Fröken Andrées önskan att utan all yttre apparat, endast genom den höga kyrkomusikens egen skönhet och rena makt stämma själen till ett fridfullt uppgående i andakt och tro, framträdde dock klarast och innerligast vid de "musikafnär", som för några år sedan gäfvos i Göteborgs domkyrka, och som på åhörarne gjorde ett djupt och gripande intryck.

Men ej blott kyrkomusiken var föremål för fröken Andrées intresse. Utom flere häften romanser och smärre eller större musikstycken för sång, violin och piano ha af hennes kompositioner blifvit tryckta en pianosonat, en symfoni för orgel, en kvintett för stråkar och piano, en trio för piano, violin och violoncell, "Snöfrid", ballad för soli, kör och orkester, och i skrifvet partitur föreligger dessutom en stor orkestersymfoni, som år 1894 prisbelöntes vid en internationell täflan i Bryssel och som, då den i nov. 1904 uppfördes i Dresdner Gewerbehaus under fröken Andrées personliga ledning, fick i tyska musiktidsskrifter mottaga en varmt erkännande kritik — något som äfven var fallet med uvertyren till hennes uppförda opera "Frithiof".

Men en redogörelse för fröken Andrées banbrytande lifsgärning skulle i sanning vara ofullständig, om den underlåte att nämna det stortadt oegennyttiga och uppoffrande arbete hon nedlagt på folkets musikaliska uppfostran. Sedan många år tillbaka leder hon de hvarje söndag återkommande "folkkonserterna" i Göteborg, och den stora tillströmningen till dessa konserter visar nogsamt det intresse, hvarmed

arbetarebefolkningen omfattar denna institution. Ja, hvem vet — kanske det blomstrande musiklif, som nu frodas inom alla samhällsklasser i Göteborg, understödt af mäktiga donationer och frikostiga mecener, har sina djupaste rötter i den jordmån, som bereddes genom Elfrida Andrées mångåriga, outtröttliga arbete, — kanske detta musiklif, trots sina rika medel, icke skulle varit möjligt, om icke hon förstätt skapa förställe af och kärlek till tonvärldens ädlaste skapelser. Ingen möda, inga uppoffringar har hon skytt för att föra fram dessa, och hennes egen brinnande kärlek till musiken, hennes fasta tro på dess makt öfver själarna, hennes rika, varma skaparehåg ha aldrig sviktat, ej ens under de största motgångar och de mest prövande omständigheter. Och sådana ha ej felats. Men icke heller ha erkännande och utmärkelser uteblifvit. Såväl in- som utländska kritiker ha i starka ordalag vitsordat fröken Andrées framstående egenskaper som kompositör, dirigent och utöfvande konstnär; år 1879 utnämndes hon till ledamot af Musikaliska akademien och därtill bär hon medaljen "Literis et artibus" som belöning för sin mångåriga förtjänstfulla verksamhet.

Den stora vänkrets, som fröken Andrée genom sitt enkla, varmhjärtade, flärdfria väsen förskaffat sig, hälsar helt visst också med glädje den nya utmärkelse, som hon i dessa dagar mottager, då årets stipendium af Iduns kvinnliga akademi tilldelas henne.

ELISABETH WÆRN-BUGGE.

Katastrofen i Lissabon.

JUST SOM veckans nummer af Idun är färdigt att pressläggas ingår från Portugals hufvudstad Lissabon den uppskakande underrettelsen, att landets konung, Carlos, samt kronprinsen Luiz Philip fallit offer för ett attentat. Mordet skedde i lördags afton, då konungafamiljen efter att båtledes ha anländt till Lissabons hamnkaj efter en utflykt till staden Villa Vicosas, satte sig upp i vagnarna och skulle fara till slottet. Gärningsmännen, lejda lönnmördare, inväntade de kungliga på børsplatsen, och afsköto en mängd skarpa skott, som ögonblickligen dödade konungen och kronprinsen, hvaremot drottningen förblef oskadd och infanten Dom Manuel, konungaparets andre son, nu Portugals monark, endast lätt sårades. Vi meddela å sidorna 71, 72 ett antal bilder från den portugisiska hufvudstaden samt porträtten af de olika medlemmarne af den nu så tragiskt ryktbara regentfamiljen. Äfven af premiärministern Franco, hvilken tillsammans med konungen enväldigt styrt riket och sålunda anses ha varit en af orsakerna till den nu inträffade våldshandlingen, meddela vi ett porträtt, liksom af konungens ordonnansofficer greve de Figueiro, som nedsköt en af attentatsmännen.

När ni närmast köper skodon begär då att få se

 Victoria
kängor

Profva dem och öfvertyga Eder att de göra skäl för namnet "Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla modärna färger och skinnsorter, till populära priser och tillverkas af Ludvig Traugott, Stockholm.

Stockholmskan

Den kvinnliga rösträttsfrågan vid årets riksdag.

SÅ SNART riksdagen förlidet är fattat sitt beslut om allmän rösträtt för män på proportionalismens grund, började röster göra sig hörda bland kvinnorösträttens förkämpar, som framhöllo lämpligheten af att vid 1908 års riksdag fatta beslut om kvinnornas rösträtt.

— Riksdagsbeslutet af den 14 maj, sade man, är ju hvilande, och tar man nu upp kvinnornas rösträttsfråga nästa år, är det utsikt till att år 1909 efter nya val *hela* folket, män och kvinnor samtidigt kunna erhålla full medborgarrätt. Den statistiska utredningen, som så ofta skjutits före en regeringsproposition i kvinnornas rösträttsfråga, bör väl hinna bli färdig till 1908, och eftersom det hvilande beslutet af 14 maj har alla utsikter att bli stadfäst 1909, kan man heller knappast längre påstå, att upptagande af kvinnornas kraf skulle inverka menligt på männens så godt som afgjorda rösträttsfråga.

Den statistiska utredningen lär också mycket riktigt vara afslutad, men detta till trots uteblef, som bekant, den väntade regeringspropositionen i kvinnorösträttsfrågan.

Det har i denna tidning redogjorts för huru och med hvilken motivering regeringschefen vägrade tillmötesgå kvinnornas önskan. Hvad detta hans afslag betyder, är oss heller icke obekant — ett omintetgörande af planen och ett förlängande af vår rösträttskamp. Men det saknar dock icke sitt stora intresse att taga del af de inkomna *motionerna* om rösträtt och valbarhet för kvinnor, äfven om dessa närmast äro att beakta som ett utslag af stämningen inom riksdagen och med den nuvarande ställningen ej kunna räkna på framgång vid årets riksdag.

Årets motioner i den kvinnliga rösträttsfrågan äro tre och frambäras af liberala samlingspartiets förtroenderåd, socialdemokraterna och den Lindhagenska gruppen.

Liberala samlingspartiet, som vid sitt stora möte förliden höst uppsatte kvinnans rösträtt som en punkt på sitt program, föreslår efter en utförlig motivering, däri hufvudskälen mot kvinnans rösträtt vederläggas, politisk rösträtt för kvinnor under samma villkor, som fastslagits i det nu hvilande rösträttsbeslutet, hvilket senare partiet alltså utgår ifrån såsom ett fullbordadt faktum. Med rösträtten följer valbarhet till båda kamrarna, men kvinnan bör ha öfverskränkt rätt att afsäga sig riksdagsmannaskapet. Motionen innehåller äfven en afdelning om kvinnornas kommunala rösträtt, hvori begäres utredning och förslag till ändring i kommunalförfattningen, så att gift kvinna, hvars man är röstberättigad, må erhålla en röst.

Socialdemokraterna, som i olikhet med liberalerna vägra att erkänna fjolårets rösträttsbeslut såsom definitivt, motionera i likhet med förlidet år om rösträtt för alla till myndig ålder komna män och kvinnor samt valbarhet vid 25 års ålder. Kvinnornas rösträtt är alltså en del af den författningsrevision de i motionen begära.

Den Lindhagenska motionen, äfvenledes känd sedan i fjol, förordar allmän och lika politisk och kommunal rösträtt för män och kvinnor, som uppnått 21 års ålder, med undantag för dem, som stå under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

HON ÄR HVIT, hon är röd, hon är svartaste svart,
hon byter om sinne hvar åttonde kvart.

Hon är svajande
och vajande,
om sin farlighet viss.

Hon är lustig att ta' i,
och lustig att ha i
ett hus med balkonger och portvakt och hiss.

Hon äger ett klappande hjärta för allt,
som rör sig om boston och Barcklinds gestalt.

Hon går sjudande,
afgudande
Forsell och de Wahl.

Hon har lagrat dem båda
i hög i sin låda
bland blusar, chemiser och andra slags skal.

Hon tar lifvet som krämarn i boden tar gryn.
Hon väntar griljerade sparfvar från skyn.

Med sitt leende
beteende

hon gillrar ett vax,
som hon böjer och klämmer
och smeker och skrämmer,
allt medan hon själf går i blom och i ax.

Hon spelar sin tennis och åker i bil
igenom sitt Stockholm i fondmäklarstil.

Eller gömmes hon
och glömmes hon
af ödet nå'nstans,
där det slites och trålas
och svältes och grålas,

och där det är långt till ett skratt och en dans.

Hon är ett med sin stad, med dess gator
och hus,
med dess luft, med dess lif, med dess mörker
och ljus.

Hon är snärjande
och härjande
och het af begär —
hon är fladder och villa,
än stormig, än stilla,
men oemotståndlig just sådan hon är.
ERNST HÖGMAN.

VIDSTÅENDE DIKT är ursprungligen skriven som motto till en från Abr. Hirschs förlag nyss utkommen bostonvals "Stockholmskan" af den populäre valskomponisten Ad. Englund. Kompositionen är melodios och dansant och torde ha alla utsikter att bli balsåsongens favoritvals. Till häftets prydliga utstyrelse har artisten V. Andrén bidragit med pikanta teckningar, af hvilka vi här med förläggarens benägna medgifvande reproducerat titelbilden.

Sveriges på en gång elegantaste och mest användbara modejournal för hemmen.

Iduns Modellkatalog

Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorerad omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

Oumbärlig för alla sömmerskor och alla hem. . . .
Nu är tid att prenumerera.

Anna Larsson.

EN TID, då småskollärarinnornas ekonomiskt ohållbara ställning i vårt land tilldragit sig såväl pressens som den litterära världens berättigade uppmärksamhet, då ropet om förbättrade villkor, som väl är att hoppas, nått både regering och riksdag, torde det ej vara ur vägen att för Iduns läsare presentera bilden af en kvinna, tillhörande just denna kår, och hvilken om densamma inlagt stor förtjänst.

DEN 20 JAN. fyllde småskolelärarinnan fröken Anna Larsson i Göteborg 50 år och kunde därvid med tillfredsställelse blicka tillbaka på en 34-årig verksamhet som lärarinna vid Göteborgs folkskolor, hvarunder hon på grund af duglighet och pedagogiskt intresse kommit att intaga en framskjuten och uppmärksam ställning inom den kår, hon tillhör.

Fröken Larsson blef ock på 50-årsdagen föremål för härvarande småskollärarinnekårs varm-hjärtade hyllning, ett uttryck för den tacksamhet denna kår kände mot en kamrat, som under så lång följd af år modigt och oförtröttadt burit dagens tunga och hetta till dess bästa, i oaf-lätlig sträfvan för en förbättrad ekonomisk och rättslig ställning, enligt hennes förmenande en nödvändig förutsättning för ett fullgodt arbete.

Hård och hopplös har kampen mången gång varit, men ej bitter, ty tron på möjligheten af förbättrade livsvillkor äfven för den själfvårjande kvinnan har eggat modet och stärkt hoppet. Öppet öga för andras nöd och lidande, ingalunda doldt för den som har sig anförtrodd vården af de ringares barn, gör människan därjämte ödmjuk, sänker anspråken för egen person.

Fröken Larssons arbete för kvinnan har ej blott sträckt sig till lärarinnan. Lifligt socialt intresserad som hon är, hafva hennes tid och krafter äfven räckt till för arbete utanför skolans ramar. Egen hjälp är god hjälp! har därvid varit hennes lösen.

Inseende vikten äfven för kvinnorna af att sluta sig samman och i nödens och sjukdomens dagar bistå hvarandra, har hon särskildt tagit liflig del i sjukkasverksamheten. Så är hon ordförande i Kvinnornas själfhjälpskassa, en sjukkas med medlemmar af kvinnor ur alla samhällsläger, som för öfver ett 20-tal år sedan stiftades i Göteborg, och till hvilken kassa kvinnor i goda ekonomiska omständigheter årligen offra sin skärf utan be-

hof af sjukhjälp för egen del, försäkrade om att den så skänkta skärfven blir redligt omhändertagen och för ett behjärtansvärdt ändamål väl använd.

Fröken Larsson, som allt ifrån början varit en af denna kassas bärande krafter, har här nedlagt ett ej ringa arbete i sammanhållningens och själfhjälps tjänt.

Inom småskollärarinnekåren härstädes bildade hon vid ett för denna kårs pensionsfråga kritiskt tillfälle en begravningskassa, och har hon allt sedan dess stiftande varit dess om-tänksamme kassör.

Långa års samvetsgrann sträfvan för egen kår och socialt arbete för andra kvinnor i små villkor hafva konsekvent fört henne liksom de flesta socialt intresserade kvinnor i vår tid till insikt om ett: nödvändigheten af politisk rösträtt äfven för kvinnan, och är hon därför en intresserad medlem af Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Göteborg.

Att förväntningarna på regeringens och riksdagens åtgöranden i lönefrågan äro högt spända hos hvarje småskollärarinna i vårt land är själfklart, och man kan ju ock vänta, att männen, som understundom så rörande tala om sin tacksamhet mot den kvinna, som ledt dem vid deras första stapplande steg på vetandets väg, skola gifva ett mer materiellt och vida mer reellt bevis på denna sin tacksamhet än blott fagra ord och löften.

KLARA JONSSON.

Våra räddningshem.

APROPÅ en artikel för någon tid sedan behandlande en del olägenheter vid våra räddningshem, framlägger författarinnan här planen om ett "öfvergångshem" som ett hittills felande led i arbetet för de fallna och riktar en vädjan till alla intresserade att bidra till planens förverkligande.

MED stort intresse har undertecknad tagit del af "Steffens", i nr 51 af Idun 1907 införda uppsats om "Våra räddningshem".

Författarinnan behandlar där frågan "hvarför så många af de olyckliga kvinnor, som intagas på våra räddningsanstalter, icke kunna förmå sig att stanna där". Från den synpunkt hvarur hon belyser och besvarar frågan har uppsatsen, synes det mig, sitt fulla berättigande, och många af de sanningar hon framhåller äro på det högsta beaktansvärda, ehuru tyvärr hittills ofta förbisädda.

Utgående från denna uppsats skulle jag nu vilja framställa ännu en annan sida af detta mångsidiga problem. För min del tror jag, att en af orsakerna hvarför så många kvinnor efter kort tid lämna räddningshemmen, är den, att de kommit dit allt för oförberedda. Afbrottet från det fria, obundna lifvet till ett lif inom "fyra väggar" har varit för hastigt. De hafva ej fått tillfälle att sansa och betänka sig, innan de ställts in i ett till alla detaljer ordnad lif.

Den, som tagit del i räddningsarbetet för de fallna, har säkerligen mer än en gång gjort den erfarenheten, att just då man trott sig hafva lyckats i att öfvertala en ung kvinna att söka inträde på ett räddningshem, så har man med sorg och besvikelse funnit att hon i sista ögonblicket skyggt dragit sig undan och ånyo hejdlöst kastat sig in i synd och last. Hon har tydligen ryggtat tillbaka för att med ens "bränna sina skepp" och komma under kontrollen af en annan kvinnas vilja.

Kunde man gifva dessa våra fallna med-systrar ett tillfälle till att få, så att säga, en öfvergångsperiod mellan nattlivets synd och

elände och räddningshemmets regelbundna lif, så skulle mycket vara vunnet för deras upp-rättelse.

I detta syfte har ett litet ljust och gladt hem på en tre rum, badrum och kök till att börja med hägrat för mig som ett önskemål. En vänlig husmor med solsken i blicken och med hufvud och hjärta på rätta stället skulle förestå det hela. Af regler och förordningar borde det finnas så få som möjligt. Dit skulle man kunna föra dessa arma kvinnor, som börjat att tröttna på gatlifvet med dess skam och förnedring, men hvilka ännu icke hafva tillräckligt med mod eller nog stark karaktär för att genast uppsöka ett räddningshem. Där skulle de få hvila ut och finna rätt på sig själfva, utan att känna något tvång.

Hade vi en sådan liten tillflyktsort att inbjuda den unga vilseförda till, då vi t. ex. en afton mötte henne på gatan och vi med några vänliga tilltalsord funnit vägen till hennes bättre jag, så tror jag säkert att hon skulle följa med dit. Där skulle vi ostörda kunna språka med hvarandra vid en kopp te, och kanske, kanske skulle hon sedan vilja stanna där en dag, ett par dagar, ja, måhända litet längre, så att hon kände sig hemtam i de nya förhållandena. Sedan, ja, då visste hon bättre hvad hon gjorde och hvad som begärdes af henne, om hon trädde inom räddningshemmets dörrar. Då skulle hon lättare än hvad hittills varit fallet finna sig tillrätta där och — stanna kvar!

Vi bättre lottade kvinnor, som från vår barn-dom varit skyddade på alla håll, få ej hårdt döma och bedöma dessa våra fallna medsystrar. Hvad veta vi om de förhållanden de lefvat och om de medfödda anlagen, som kanske gjort dessa förhållanden så svåra att motstå? Hafva vi hört dessa armas suckar och hafva vi räknat de förtviflans tårar, som många af dem gjutit, då ånger, kval och skam, sjukdom och fattigdom gripit dem? — Endast den, som på ett eller annat sätt kommit i beröring med "den undre världens" hemska verklighet, kan till en del fatta djupet af den gränslöst sorgliga tillvaro, som där föres. Samhället har en oerhörd skuld till denna kategori af kvinnor. Borde ej vi, som stå i lyckligare förhållanden, räcka ut en hjälpare hand till dem?

Därför vågar jag nu begagna mig af detta tillfälle att vädja till Iduns läsare och bedja dem att draga ett strå till stacken till förverkligandet af idén om ett litet "öfvergångshem". Omkring 3- à 4,000 kr. årligen skulle behövas för underhållet af ett dylikt hem. De kvinnor finnas redan, som med glädje vilja åtaga sig ansvaret därför, om endast de erforderliga med-len inkomme.

Låt ej denna vädjan till Sveriges ädla kvinnor förklunga ohörd, utan låt oss inom en snar framtid blifva i stånd att öppna nya dörrar till räddning och upprättelse för de unga kvinnor, som gått vilse i lifvet.

NETA.

Vår pristäfling i lefnadskonst

med sex pris om sammanlagt 300 kronor

visar sig ha vunnit liflig anklang hos publiken. Dock torde en än större tillslutning kunna vinnas, hvarför vi erinra om att *täflingen står öppen till den 15 februari*. Fullständiga regler för deltagandet finnas i Iduns första nummer för i år.

Skönhet är makt.

För hvarje dam torde det vara af största intresse att taga kännedom om sättet för en rationell hudvård. Detta tillfälle gifves i de värdefulla praktiska råd som erhållas uti vår stora bok afhandlande **Skönhetens hemlighet**. Boken erhålles gratis och franko. Tillskrif oss i dag.

Parfymeri Louise, Stockholm.

“Gunnel“. En gammal historia

af Gabrielle Ringertz.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

TIO DAGAR därefter befallde Bengt Skotte med en undertryckt suck, att de bästa hästarna skulle tagas ifrån slätteren och att Per Olof skulle skjutsa sin matmor till Boarps säteri.

Liten och späd, med de grå ögonen djupa af förväntan steg fru Gunnel upp i vagnen, sedan hon på den gamla herrgårdens trappa tagit ett varmt farväl af sin man och sina styföttrar.

Väl var ankomstens stund ett plågsamt ögonblick för en så blyg och föga världsvisa kvinna som fru Gunnel. Då hon därför vid sin värdinnas sida lämnat den stora hall, där hon blifvit föreställd för de gäster, hvilka redan anländt, drog hon en suck af lättnad.

Frun till Boarp ledsagade sin nykomna gäst upp för den slottslika byggnadens breda stentrappor och förde henne in i hennes rum. Där tryckte hon hjärtligt hennes händer, önskade henne hvarkommen och underrättade henne om allt, hvad som kunde vara henne till behag och hemtrefnad att veta.

— Ingenting annat än måltiderna, sade hon, samlar oss här fulltaligt. Hvar och en gör, hvad han vill, går hvar till det som önskar. Stallet är fullt af hästar för dem, som vilja rida. Biblioteket har böcker för allas smak. Rum och balkonger skänka svalka, trädgården solsken och rosor. Vill ni göra mig en stor glädje så visa mig, att ni mycket snart kommer till rätta, och att ni trivas i vårt hus.

Med en hjärtlighet, som ej var den stolta frun vanlig, böjde hon sig ner öfver Gunnels lilla gestalt, såg ett ögonblick in i hennes ögon och tryckte en hastig kyss på hennes kind.

Då fru Gunnel kom till besinning, var hon ensam. Långsamt såg hon sig omkring. Allt rummet var ljusst. Där fanns en låg, mjuk soffa med många kuddar, där funnos skyddande skärmar omkring den bekväma bädden. En stor fristående spegel återkastade hennes bild från hufvud och till fot. Tvättbordet var försedt med doftande tvål och skrifbordet med tjockt elfenbenshvitt papper, i hvars vänstra hörn stod stämplat i ljusblått ordet: Boarp.

Långsamt och med aldrig förr erfaret välbehag lät Gunnel sig omhvarvas af atmosfären i det rum, som under två veckors tid skulle bli hennes.

Med handen öfver pannan slöt hon en kort minut ögonen. Det var så länge sedan hon varit ensam! Så trädde hon ut på balkongen och lutade sig mot stenbalustraden.

Först såg hon stort bort mot den vida horisonten, ty där fängslade sundets breda blå rand hennes vid en trängre synkrets vana ögon.

Så drog hon långsamt till sig blicken öfver bokskogar och sädesfält och gröna beteshagar, som badade i solsken. Sist föll den lodrätt ner. Där låg den stora grusade planen. Den sken gulröd i eftermiddagens varma belysning. Ett par ifriga små hästar fördes fram af en stalldräng och på den breda trappafsatsen stod en helt ung flicka i stram engelsk riddräkt och med sitt mörka hår i en knut nedanför den låga, kullriga hatten.

Där kom Gerald, husets yngste son. Han räckte flickan handen. De smålogo mot hvarandra. Nu hjälpte han henne i sadeln. Högra handen höll hon på sadelhornet, men den vänstra hvilade på gossens skuldra. Hon böjde sig ner med blicken leende i hans.

Fru Gunnel drog ett djupt andedrag. Hvad det kändes underligt i hjärtat, bara för den blicken hon uppsnappat mellan de två barnen där nere. Hon blef rädd som inför något okänt, lockande och skrämmande.

Där kom en stor vurst körande upp på planen. Den var full af damer och barn. De hade med sig häfvar, metspön och badkläder, och då vursten stannat, talade de högljudt och ifrigt in mot hallens öppna fönsterdörrar.

Några af damerna sökte behagsjukt undgå de utträdande herrarnes uppmärksamhet, ty deras hår hade kommit i olag vid badet och öfver de ljusa klädningarna buro de långa missprydande grå dammkappor.

Snart var den stora vagnen tom och körde rakt ner mot stallet. De glada rösterna hördes ännu dämpadt inifrån hallen. Så blef allt tyst. Gunnel kunde höra sitt hjärta slå. Där var bara vindens prassel i träden och fågelkvittret, som bröt tystnaden. Från trädgården rundt om planen steg rosendoften tung och het.

Då rätade fru Gunnel upp sin lilla gestalt och kastade en sista blick ut öfver nejden. Det brann en nytänd gnista i de grå ögonen. Nog af hvardags nu! Lifvet hade dittills varit tillräckligt njuggt på helgdagsstämmingar. Hvad det nu bjöd henne, det tillkom henne med rätta. Hon skulle inte gå till bords till denna lifvets fest som en skambunden snyltgäst. Och med barnslig värdighet steg fru Gunnel in i sitt rum att kläda sig till första dagens middag.

Men fru Gunnel förstod snart, att hon inte hade mycket att skaffa bland den förälskade ungdomen eller i vursten, som hvar dag förde henne och de muntra fruarna ner till badet.

Fru Gunnel tyckte bättre om att gå omkring i solbaddet på de vida rosenrabatterna och klippa vissna blommor till potpourrikrukorna.

Där och i det svala, nästan alltid öde förskottet, där pianot stod stumt och väntade henne, kunde hon ostörd drömma och fantisera. —

Fru Gunnel satt i hallen bland de öfriga gästerna och väntade på den store konstnären. Hon kände sig mindre och obetydligare än någonsin och lyssnade tyst till, hvad som sades. De flesta af de närvarande hade hört honom spela, flera af dem kände honom personligen. Om honom själf voro de af många skilda meningar, men icke så om hans konst. Den stod höjd öfver all kritik. Hvad betydde då allt annat? Hon skulle få sitta tyst och lycklig i hans närhet och höra tonerna han lockade fram ur violinen. Hon skulle obemärkt få följa stråkens känsliga drag öfver strängarna och förstå allt, hvad den sjöng. Det visste hon, därom hade hon intet tvivel. Och med ens kom det öfver henne en stor, lugn stolthet. Om hon än var för obetydlig för att han skulle märka henne, så var hon kanske dock den enda i hela den lysande samlingen, som var hemma i hans värld — den enda, i hvars inre samma låga brann som i hans.

Nu hördes bullret af vagnshjul mot planens grus. Nu trädde han, åtföljd af sitt värdfolk, in genom hallens öppna fönsterdörrar.

Med en lugn, klar blick öfverfor han det talrika sällskapet, hälsade obesväradt åt höger och vänster, smålog en smula trött mot dem han kände och lät sig föreställas för de öfriga.

Fru Gunnel satt med iskalla händer.

— Fru Skotte! — Det var hennes värd, som talade — lät mig föreställa för er vår store man och efterlängtade gäst. Säkert har ni mycket gemensamt. Fru Skotte är virtuos, tillade han, vänd till konstnären. Tröttnar er ackompanjator någon gång, be vi fru Skotte komma oss till undsättning.

— Ni är pianist, min fru?

Hans röst var låg och mjuk.

— Ja, svarade Gunnel helt kort.

Den underliga stoltheten var öfver henne än. Hon, som eljes var så anspråkslös, ville inte inför denne man förklara sin gåfva. Hon var hans frände, de hörde till samma värld. Hennes blick hvilade öppen och klar i hans.

En kort sekund stodo de så framför hvarandra, därefter drog han till sig blicken, skygg och högdragen, som om han ofrivilligt skänkt för mycket åt en främling och sade i vanlig sällskapston:

— Säkert får jag då glädjen höra er någon gång.

Och med en bugning var han borta.

Det var väl för fru Gunnel de följande dagarna, att hon till sinnet var så verkligt anspråkslös, ty i den fjäsande, beundrande skara, som bittida och sent omgaf den nykomne och stred om ett älskvärdt ord, ett leende, en älsklingsmelodi, fanns det inte någon plats för henne.

Han tilltalade henne aldrig och skänkte henne knappt en blick. Men hvar afton satt hon tyst i en vrå och lyssnade till hans spel.

En morgon då fru Gunnel längre än vanligt vandrat omkring i solgasset på rosenrabatterna, hade hon gått in att svalka sig i det stora halfdunkla förskottet. Tankarna dvaldes ännu vid något mästaren spelat aftonen förut och halft i dröm hade hon slagit sig ner vid instrumentet. I sökande längtan hade hennes händer löpt öfver tangenterna, fogande fragment till fragment, tills melodien slutligen brutit fram full, jublande och ljus. Gång på gång hade hon spelat den, först sakta och långsamt, liksom smekande hvar ton, glad att ha funnit den. Så hade motivets värme plötsligt gripit henne. Flämtande, med halföppna läppar, buren af en aldrig förr känd lidelse hade hon hänfivit sig åt musiken.

Men midt under sitt spel hade hon erfarit, att hon inte var ensam i rummet. Han hade suttit där tyst utan att röja sin närvaro genom en rörelse.

Fru Gunnels iskalla händer förmådde icke längre slå an en ton. Då hade han rest sig upp och gått mot dörren. Med en djup bugning, men utan ett ord till tack eller förklaring, hade han lämnat rummet.

Sedan hände det ofta, att han tyst trädde in då Gunnel om mornarna satt vid pianot.

Hon erfor inte längre någon skygghet i hans närvaro. Allt hvad hon älskade mest, spelade hon för honom och ibland röjde hon sålunda i toner sitt hjärtas omedvetna trånad.

De talade sällan till hvarandra och aldrig i andras närvaro. Men hvad hon spelade för honom om mornarna, det skänkte han henne tillbaka, det väfde han in i sina fantasier, då han om aftonen underhöll gästernas lyssnande skara i det stora, rosendoftande gemaket, under lampornas dämpade sken.

Ingen tänkte då på den vitklädda flickgestalten, som satt ensam i en vrå med de underliga ögonen stora af äfventyrets härlighet. Ty nu hade Gunnels saga börjat.

En morgon trädde han mot sin vana fram till flygeln, där hon satt.

“Hvor skal jeg roser plukke, hvor inge roser gror?” ljöd det sakta från tangenterna, under det fru Gunnels ögon, vidgade af förvåning, sågo upp mot den tyste vännen.

(Forts.)

LUZERN

☉ Förnäm vistelseort under sommaren. ☉
G:D HOTEL NATIONAL

Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön.
Rum från 4 kr. • Ill. prospekt gratis.
Telegramadress: “National“.

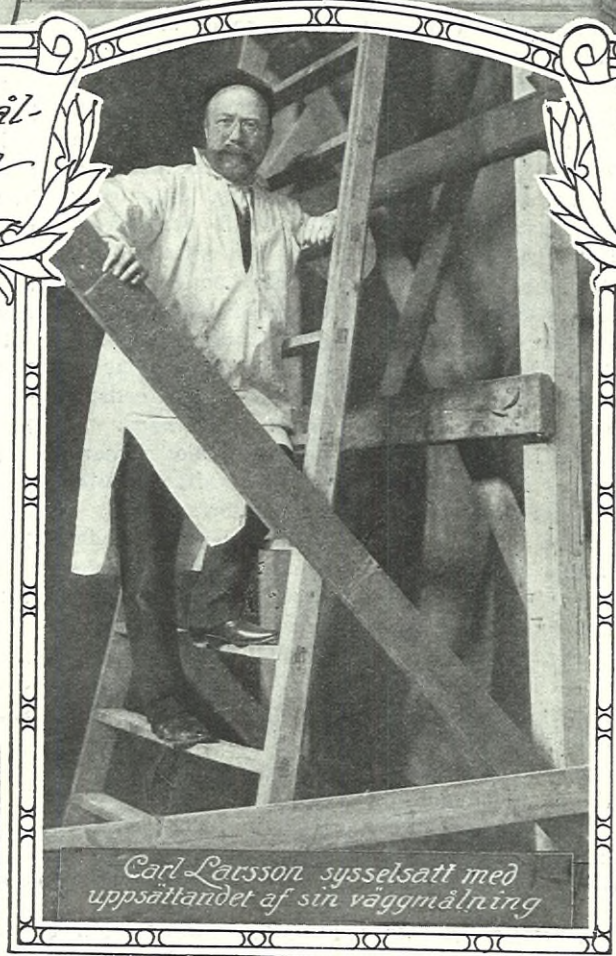
Carl Larssons stora väggmålning i Nationalmuseum

"Gustaf Vasas intåg i Stockholm midsommardagen 1523" nu uppsatt på sin plats.

NÄR MÄNNISKOSKARORNA nu strömma uppför trapporna till vårt Nationalmuseums konstgalleri, hälsas de före inträdet i den svenska afdelningen af Carl Larssons senaste monumentalmålning "Gustaf Vasas intåg i Stockholm midsommardagen 1523," som fyller väggytan midt för öfre trappan.

Det är ett friskt och strålande verk, klingande af svenskhet i färg och ton. Hur förträffligt har icke konstnären lyckats framtrölla det vårliga, löftesgivande i denna historiska episod — den unge konungen ridande in i sin hufvudstad, där han skall gripa sig an med att nyskapa sitt land, ingjuta ny dådkraft i folksjälen.

Konungens figur är ypperligt gifven med sin blandning af regentvärdighet och folklighet, den dristigt framtågande riddarskaran, som följer konungen hack i häl och gruppen af borgare, myndiga och en smula reserverade, som möta monar-

Carl Larsson sysselsatt med uppsättandet af sin väggmålning

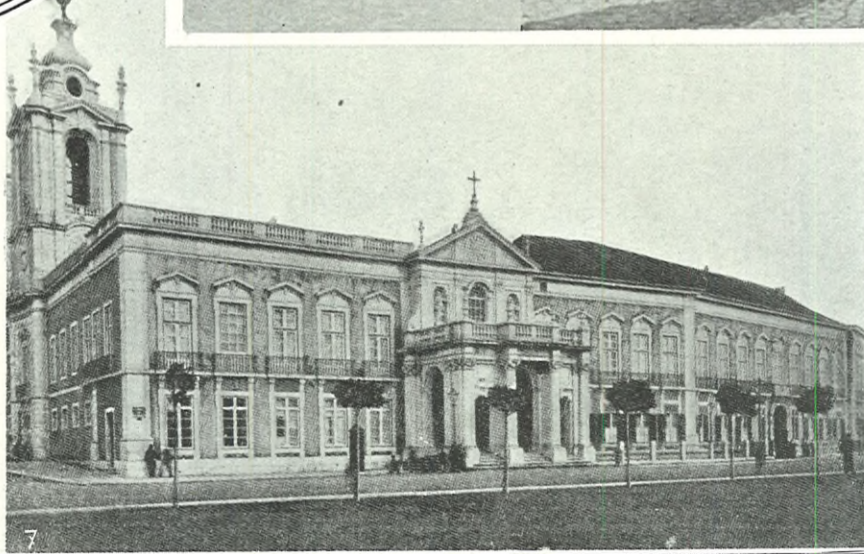
ken vid stadsporten, ha förträffligt karakteriserats; roliga enskilda detaljer skulle jämväl kunna påvisas, men våra läsare ha själfva tillfälle att studera konstverket i reproduktionen här ofvan som förberedelse tillåskådandet af originalet.

Problemet att på den till formen olämpliga väggytan få kompositionen att göra sig har konstnären löst med stor skicklighet och det är endast de otillfredsställande belysningsförhållandenas skuld att taflans friska färger och jublande linjespel ej verka med hela sin inboende styrka.

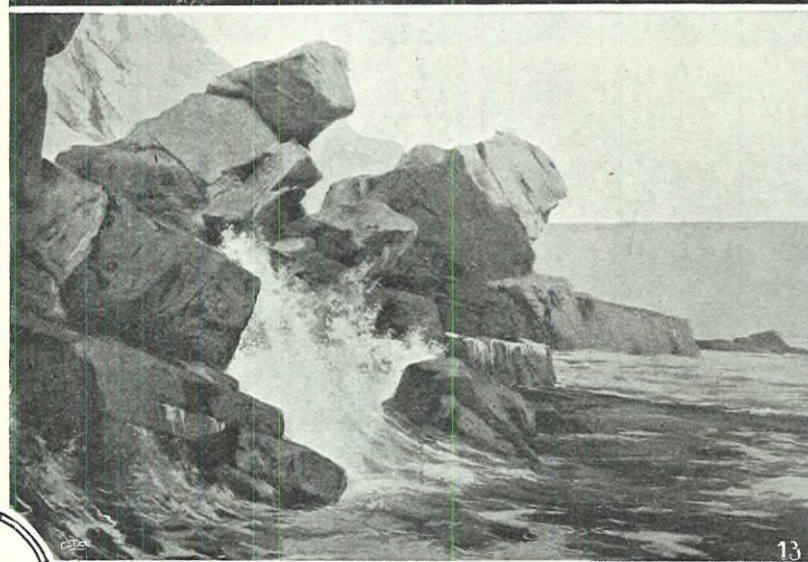
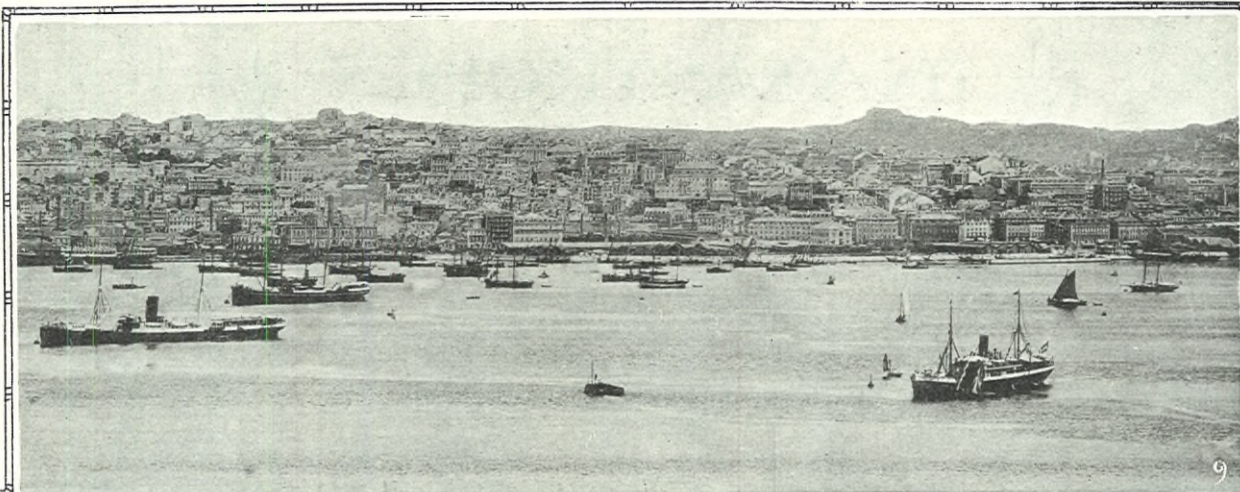
Emellertid kunna vi vara tacksamma, att vårt nationalgalleri blifvit smyckadt med detta verk af en af våra mest typiska svenska målare, hvars konst är lika frisk som hans hjärta är ungt och hans fosterlandskänsla brinnande. Samtidigt uttala vi en förhoppning, att väggfältet midt emot snart måtte bli prydt af en lika värdig målning.

FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

·KATASTROFEN·
·I LISSABON·

1. DEN NU MÖRDADDE KONUNG CARLOS AF PORTUGAL. 2. DROTNING MARIE AMELIE AF PORTUGAL, SOM MED LIVVET UNDKOM FRÅN ATTENTATET. 3. DEN MÖRDADDE KRONPRINS LOUIZ PHILIP AF PORTUGAL. 4. DOM MANUEL, DEN NYE KONUNGEN AF PORTUGAL. 5. PRACA DO COMMERCIO, PLATSSEN FÖR ATTENTATET. 6. MINISTERPRESIDENTEN FRANCO, PORTUGALS NUVARANDE DIKTATOR. 7. KUNGLIGA SLOTTET NECESSIDADES I LISSABON, DIT LIKEN AF DE MÖRDADDE FÖRDES. 8. KONUNG CARLOS ORDONNANSOFFICER GREFVE FIGUERIO, SOM NEDSKÖT EN AF ATTENTATSMÄNNEN.

9. VY AF LISSABON FRÅN FLODEN TEJO. 10. DOM PEDROPLATSEN I LISSABON. 11. FRIHETSAVENYEN I LISSABON. 12. KUNGLIGA LUST-SLOTTET LA PENNA. 13. BRÄNNINGAR VID CASCAES (LUSTSLOTT UTANFÖR LISSABON) EFTER EN PASTELL AF DEN MÖRDADA KONUNGEN. 14. UTANFÖR PORTUGISISKA MINISTERHOTELLET I STOCKHOLM DAGEN EFTER ATTENTATET. KONUNG GUSTAF ANLÄNDER FÖR ATT KONDOLERA. ORIGINALTECKNING FÖR IDUN AF C. OLAUSON.

En timme
hos
Ellen Key.

Föreslår ett
kvinnligt kul-
turparlament.

DEN FÖR IDUN nytagna fotograf af Ellen Key vi i dag meddela, visar vår ryktbara landsmaninna i hennes tillfälliga hem hos bokförläggare K. O. Bonnier här i Stockholm. Till vänster hänger fru Hanna Paulis senaste porträtt af fröken Key.

DET VAR efter "Sveriges kvinnliga fredsförenings" impo-
santa tioårsfest å Musikaliska akademien, där Ellen Key med sitt föredrag öfver "Fredsrörelsen och kulturen" så att säga gjorde sitt officiella återinträde i Stockholm efter de tjugu månadernas bortovaro, jag lyckades bryta genom ringen af hennes vänner och beundrare och få hennes löfte om ett samtal ett par dagar senare. Och jag kom på den utsatta dagen, men under tiden hade hon haft besök af väl alla intervjuare i Stockholm. Och jag tänkte: hvad hon nu skall vara utledsen på att bli ansatt med frågor och

att nödgas ge uttalanden öfver allt i denna världen, helst hon i sitt föredrag gaf så mycket af sin tro och sina läror. Men Ellen Key har visst svårt att bli utledsen, och hon sade icke som en annan dam i en liknande situation: ja, i dag har här varit sex murflar, och fröken är den sjunde. Hon var bara vänlig, vänlig, som hon har rykte om sig att vara, mindre vördnadsbjudande än då hon med en inre myndighet, som få kvinnor torde besitta, säger sitt ord från en talarestol, icke mera älskvärd, ty det är svårigen möjligt, men mera jordisk.

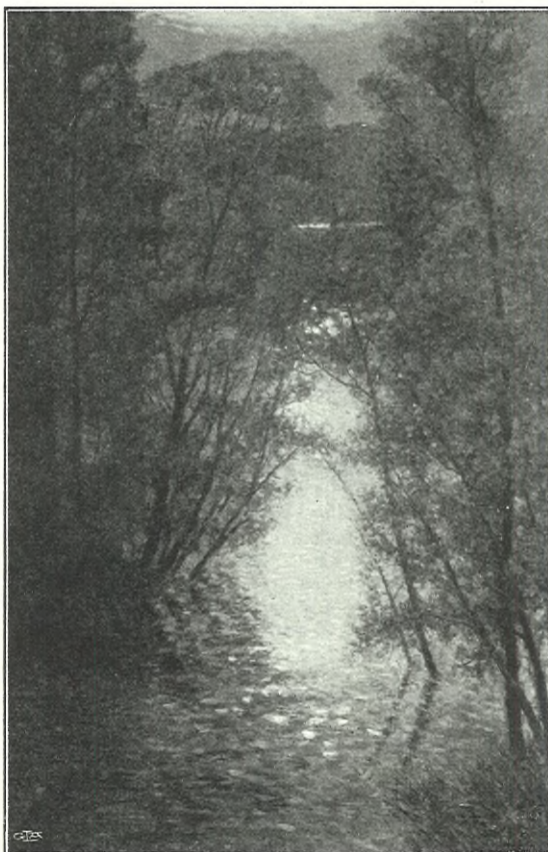
Jag måste just nu minnas en passus ur en af Carl Ewalds böcker. "Hur ser Ellen Key ut?" frågar där författarens dotter, och fadern svarar: "Ellen Key? Ah, hun ser godt ud." Hon gör så, och när jag har henne här midt emot mig, ser hennes lysande och kloka ögon och hennes milda leende, hör hennes visa och goda ord, har jag svårt att förstå, att hon är samma kvinna, hvars namn inom många kretsar är en etikett på allt hvad omoraliskt och samhällsfarligt man kan tänka, och som för länge sedan borde varit omsorgsfullt begrafd under broschyrer och stridsskrifter, om hon inte ägt sin rika lifsintensitet och en klippfast tro på sin kallelse. Det är ju klart, att hennes åsikter måste väcka strid, harm och motsägelse, där finns ju det, som man reagerar emot, men det är mindre klart, hur det kan falla någon in att misskänna hennes motiv.

Men till saken, d. v. s. till kvinnosaken, ty det var den vi talade om. Vi nådde den via Idun, som vunnit hennes sympatier genom sin sansade hållning i kvinnofrågan.

— Jag kan nog förstå, sade Ellen Key, att de som stå midt uppe i kampen, måste bli en-

ELLEN KEY BREDVID SITT OLJEFÄRGS-PORTÄTT AF HANNA HIRSCH-PAULI. A. BLOMBERG FOTO.

SILFVERBÄCKEN; OLJEMÅLNING AF PER EKSTRÖM.

LANDSKAPSMÅLAREN Per Ekström, hvars pensel alltjämt är lika mjuk och lyrisk, har f. n. i Konstföreningens lokal en utställning af sina senaste alster. Vi inskränka oss att meddela ofvanstående bild därifrån och hänvisa för öfrigt till vår Ekströmsartikel i Idun n:r 5, 1905.

sidiga. Ett spjut, t. ex. är ju ovanligt ensidigt, och när man vill fram så — — Men å andra sidan var det ju en förvänd åskådning, som måtte kvinnosakens framgångar efter det antal nya yrken vi kunde eröfra från mannen och som tvingade flickor med eller utan anlag att studera. De förstodo icke, många af kvinnosakens förkämpar i de dagarna, att vi kvinnor dock till slut äro lyckligast och göra det bästa arbetet, när vi få något för vårt kvinnohjärtas ömhet. Nå vi icke den stora lyckan, kunna vi därigenom skapa oss en sekundär lycka, om det också blott är en hönsgrädd

eller ett blomsterland vi ha att pyssla om. Kvinnor, som tagit en examen eller utöfvade ett yrke, sågo då ned på de gifta som ett slags inferiora varelser och betraktade dem i deras egna led, som förlovade eller gifte sig, nära nog som brottslingar eller affällingar. Det var då jag skref "Missbrukad kvinnokraft", jag tyckte det var de mest elementära sanningar jag framhöll, men man skref fjorton broschyrer emot mig! Och nu — här ler Ellen Key en smula roadt — är det ganska eget att se, hur kvinnosakens förkämpar själfva främja de idéer, som då väckte upp en sådan storm, hur de tala för "kvinnoår", upprätta kvinnliga landbrukskolor — — Ni unga ha ingen känning af det där, ni tycka att nuvarande uppfattningen, är själffallen, men *då* var det annorlunda. Och jag vet, att det var många, som blefvo väckta af mina ord, ty de ha tackat mig efteråt. På samma sätt var förhållandet i Tyskland, ehuru kvinnofrågan icke var så avancerad där som här.

— Fröken Key, ni talade i ert föredrag så vackert om kvinnornas rösträttskamp?

— Ja, jag är en bestämd anhängare af den kvinnliga rösträtten, jag anser, att samhället är enhändt, så länge blott halfva antalet medborgare har något inflytande, och kampen har hos oss blifvit klokt och värdigt ledd. Men, och kom ihåg det, om jag än under alla förutsättningar önskar framgång för rörelsen, tror jag, att en seger kan undvika att föra reaktionen med sig, *endast* om arbetarkvinnorna till dess hunnit rycka upp med i ledet. Men de radikales fruktan för en reaktion är ju här lika litet ett giltigt argument i striden som de konservatives för en revolution.

Thomas. Det måtte inte duga att bara ropa.

Suzanne (lyssnar; far upp). Tyst... men det är ju han.

Thomas. Släpp inte in honom hit. Gå ut och be honom stiga in i salongen.

Suzanne. Där har mammafrämmande.

Thomas. Jag vill inte träffa honom.

Suzanne (får en idé). Gå in i pappas sängkammare!

(Thomas försvinner hastigt mellan portiererna.)

Arwidius (i dörren.) God dag, fröken Wærnhagen.

Suzanne. God dag. *(Går emot för att hälsa.)*

Arwidius. Jag stiger bara på.

Suzanne. Var så god. Men pappa är inte hemma.

Arwidius. Jag vet det. Men han kommer strax. Jag har talat vid honom i telefon.

Suzanne (med förvånad röst). Och då sa' han, att han skulle komma hem? Den här tiden brukar han aldrig vara hemma.

Arwidius. Jag tror inte han narrades, fröken. Och därför slår jag mig ned så länge. *(Sätter sig.)*

(Suzanne kastar en rådvill blick mot sängkammardörren. Sätter sig vid skrifbordet.)

Arwidius (nickar fryntligt). Väntanstider kan också ha sitt behag.

Suzanne. Jag instämmer. Men då skall man förstås vänta på något förtjusande.

Arwidius (chevalereskt). Eller också ha något förtjusande midt emot sig under det man väntar.

Suzanne (nickar lugnt småleende.) Eller också det ja!

Arwidius. Fröken lyste med sin frånvaro i går kväll.

Suzanne. Ja, jag tycker att det gör nästan lika stor effekt som att vara närvarande. — För resten bör man ju vara rädd om tiden.

Arwidius. Fröken offerar åtminstone inte mycket af den åt medmänniskorna.

Suzanne. Jo, nio tiondelar. Men inte åt hvilka medmänniskor som helst. Bara de utvalda.

Arwidius. Är det mycket indiskret att fråga efter några namn?

Suzanne. Kammarherrns systerdotter i främsta rummet.

Arwidius. Beatrice. Javisst. Fröken och hon är ju mycket goda vänner.

Suzanne. Så har jag en bror. Som jag är mycket stolt öfver.

Arwidius. En radikal ung man.

Suzanne. Ja, Gudskelof.

(En kort paus.)

Arwidius (småler). Listan är väl inte slut nu?

Suzanne. Nej. En och annan gång beviljas mig äran att få vara tillsammans med Eugen Cassel. Det vill säga jag sitter i ett hörn och hör på när han talar. Och ser på honom. På glorian som han har omkring hufvudet.

Arwidius (skrattar). Den har jag aldrig fått syn på!

Suzanne (med förundrade ögon). Inte det?

Arwidius (efter några ögonblicks tystnad). Hvar träffar fröken herr Cassel?

Suzanne (med en sidoblick.) Hos Beatrice naturligtvis.

Arwidius (något hastigt). Jaså.

Suzanne (oskyldig och intresserad). Han är där ofta. De ha ju så ofantligt mycket gemensamt, Beatrice och han. De inspirera hvarann, tror jag. Beatrice är ju entusiastisk för hans arbete.

Arwidius. Såå. Jaja. Något skall ju människan vara.

(En kort paus.)

Suzanne. Vet kammarherrn, jag undrar ändå om pappa kommer.

Arwidius. Jag är lugn.

Suzanne (tittar nervöst åt sängkammardörren). Kammarherrn vill inte gå in och hälsa på mamma?

Arwidius. Det skulle glädja mig ofantligt — om hon inte just nu hade visit af en viss dam, som jag hälsade på i tamburen och har en mycket stark respekt för.

Suzanne (skrattar). Det var ett ovanligt ord i kammarherrns mun. Och sådant kan en svag kvinna åstadkomma! *(Lyssnar. Stiger upp.)* Nu ha vi ändå pappa här.

(Wærnhagen kommer in.)

Suzanne. God dag, du! Kammarherre Arwidius sitter här och väntar på dig.

(Wærnhagen hälsar på Arwidius. Läger ifrån sig några papper på skrifbordet.)

(Suzanne lämnar rummet.)

Arwidius (börjar). Ja, jag har ett ärende till statsrådet...

Wærnhagen. Och hur lyder det? — Var god och sitt. *(De sätta sig båda.)*

Arwidius. Det är visst bäst att gå rakt på sak. Det är fråga om en liten öfverenskommelse.

Wærnhagen. En liten?

Arwidius. Nå, en stor då. I kritiska tider kan ju för öfrigt också småsakerna bli stora.

Wærnhagen. Tufvan, som stjalper lasset, ja.

Arwidius. Statsrådet ser naturligtvis — ännu klarare än vi andra — att det för närvarande finns en sådan tufva.

Wærnhagen (en smulä kort). Jag ser många.

Arwidius. Men i alla fall en som är större än de andra. Den måste klaras.

Wærnhagen. Ja, vi få se hur ödet beslutar.

Arwidius. Sådant skall man inte öfverlämna åt ödet.

Wærnhagen. Inte i vanliga fall! Men den här gången har jag lust att pröfva på det!

Arwidius (resonerande). Vi känna ju alla hur temperaturen är nu. Den visar feber. *(Ser sig omkring.)* Kan man tala här?

Wærnhagen (med en blick mot den stängda dörren till tamburen). Ja.

Arwidius. Är det statsrådets mening att lägga fram propositionen?

Wærnhagen. Ja. Nu har jag den färdig. Antingen kommer den fram eller också går jag. Mina kolleger ha valt det förra.

Arwidius. Och följden?

Wærnhagen (tiger. Viker ett papper).

Arwidius. I grund och botten är nog statsrådet optimist.

Wærnhagen (fortfar att vika papperet).

Arwidius. Statsrådet hoppas alltså på seger?

Wærnhagen. Underligare saker har händt.

Arwidius. Men nu blir det inte seger. Det var det jag skulle tala om. Man hade extra sammanträde i går — medlemmar från min kammare. Och nu är ställningen fullt klar där. De ha kommit öfverens om att strida på allvar. Om statsrådet kastar handsken.

Wærnhagen. Det skall verkligen bli intressant.

Arwidius (i uppror). Hvad i Herrans namn tänker statsrådet på?

Wærnhagen (ytterst lugn). På att en gång utföra en verkligt ärlig gärning.

Arwidius. Och vinsten?

Wærnhagen (rycker på axlarna).

Arwidius. Det blir en krasch.

Wærnhagen. Gärna det.

Arwidius (springer upp). Kan det vara någon idé att på det här sättet arbeta Eugen Cassel i händerna!

Wærnhagen (ser upp). Cassel?

Arwidius. Just han. Släpper statsrådet tömmarna, då är det han som tar fatt i dem.

Wærnhagen. Jag förstår inte riktigt... Naturligtvis kommer Cassel i sinom tid till den platsen. Men nu...? Jag undrar om tiden är riktigt mogen än.

Arwidius. Mogen är den inte — men det är inte heller det som det räknas med. *(Sätter sig. I låg, förbittrad ton.)* Hvad räknar man för resten med detta land! Här regerar ju oftast slumpen.

Wærnhagen (begrundande). Det är litet svårt för mig att bli öfvertygad ifråga om Cassel... Jag tror det inte.

Arwidius. Den som står nära ser kanske sämst. Ursäkt. Men för åtskilliga andra är det ingen hemlighet att Cassel rycker in — om det blir en kris. Man har nu för tiden att ta hänsyn till något som heter folkstämning. Det är en slags yrsel, som räcker högst ett par år. Vi kan ju i all vänskap komma öfverens om att yrseln, som gällde statsrådet, nu har gått öfver. Inte sannt? Är det inte ganska lugnt nu.

Wærnhagen (ler).

Arwidius. De skriker på Cassel i stället. Och blir det en historia, är man tvungen att i den saken låta dem få sin vilja fram. I vederlag får man sedan å annat håll lägga tyglar på Cassel.

Wærnhagen. Jag undrar om det går. Han är inte lik mig!

(Forts.)

Fru Jungstedt som Orfevs.

FÖR DE omväxlingsälskande stockholmarne var det utan tvifvel ett stort nöje att inom loppet af endast några veckor få se och höra fru Jungstedt dels som operettsångerska och dels som operartist i den grandiosa stilen.

Hennes Orfevs i Glucks klangsköna operaverk har en gång varit en skapelse af vokal färging och utsökt plastisk form; men åren äro icke chevalereska, icke ens mot operartisten. Den stora, mörka rösten med sitt lidelsedjup har förlorat i klang, vokalisationen är grumlig och den dramatiska framställningen verkar nu, alla vackra attityder till trots, mindre besjälad än förr. Men åtskilligt får kanske också skrivas på indispotionens konto, åtskilligt på den trötthet, som gripit hela den musikaliska konstanstalten vid Gustaf Adolfs torg och som naturnödvändigt måste meddela sig åt artisterna.

4711 CORDIALE } **Modernaste Balparfym.**
 Tillräckligt med en högst två droppar på näsduken.

Det blir sömngifvande att oupphörligt nöta på de gamla operorna, dessa, som redan våra farföräldrar lyssnade till från fjärde radens sida och som vi hörde första gången, då vi nyss konfirmerats och voro iklädda en riktig klocka och våra första långbyxor. Men någon gång kan likväl en gammal opera letas fram ur arkivet och vid uppförandet verka som den lifsjublande ungdomen själf. Det inträffade nu senast med Jacopo Foronis enaktsopera "Advokaten Pathelin".

Hvem skrifer i våra dagar maken till dessa toner, fyllda af söderns eld och skönhetsglädje? Helt säkert ingen. Nutidens omskrikna tyskar, fransmän och italienare, som fylla operasalongerna med sitt orkesterlarm, ha ytterst litet af skapande fantasi i jämförelse med en tonskald sådan som Foroni. Italienare till börd, kom han vid tämligen unga år hit till Sverige och blef kapellmästare vid härvarande opera. Det var också här i Stockholm han skref "Advokaten Pathelin", hvars friskt porlande koloratur och blomstrande musikaliska lif fortfarande tjusa åhöraren med samma styrka.

Den elektriserande musiken och kvicka libretton få äfven artisterna att ge sitt bästa humör och sina friskaste toner. Hr och fru Oscar som advokatfamiljen Pathelin, hr Stiebels klädmäklare och hr Malms herde äro alla komiska gestalter i en grad, som leder tanken till det danska vådevillspelet i dess lyckligaste manifestationer. Hofkapellet är också värdt en komplimang för ett eldigt spel.

En själsrörelsernas musik af inåtvänd och mystisk art är "Spöksonaten", ett nytt verk af den outtröttlige August Strindberg, framfördt på Intima teatern. Att beskrifva dessa kammarspel är ungefär lika vanskligt som att redogöra för hur vinden blåser. De äro ett slags diktens nebulosor, som gäcka syn och inbillning. Stundom förtätas de simmande töcknen till gestalter, världar, där alla själens drifter resa sig i kamp mot hvarandra, men plötsligt smälta konturerna ihop, de starka rösterna bli ett oredigt sorl och allt är på nytt en glidande dimma. Den egendomliga strindbergska fantasien har dock förlänat "Spöksonaten" en dunklets och skräckens poesi, som fångar åskådaren med starkare fjättrar än i flertalet af de föregående styckena. Temat: i brottets garn insnärjda människor, som afslöja hvarandras moraliska spetälska, är välbekant; men sättet hvarpå detta tema varieras ger ett nytt vittnesbörd om Strindbergs geni som dramaturg. Utförandet var å flere händer fast och jämnt och i fråga om frkn Åhmans återgifvande af den kvinnliga mumien gripande starkt. En ung hr Wahlgren uppträdde däremot obehagligt affekteradt i visionären-studentens roll. Fast man ser andar, är det väl ej nödvändigt att själf gå omkring som en teatervålnad och tala som en automat.

Ett annat drama, "Bandet", tillhörande författarens tidigare produktion, står som Intima teaterns konstnärligaste program hittills. Denna

STENHAMMAR VID FLYGELN.

HR OCH FRU WINNERSTRAND I B. SHAW'S KOMEDI "MAN KAN ALDRIG VETA". ATELJER JÆGER FOTO.

skildring af två makars skilsmäsoakt inför domstolen, deras kamp om barnet och grymma afslöjanden af hvarandras fel och smutsigheter är en skakande samhällsbild, tecknad ej med bläck, utan med blod.

Fröken Flygare spelade hustrun med energisk uttrycksfullhet och hr Falcks framställning af maken hade, trots enformighet i diktionen, goda poänger. De många birollerna gäfvos också med anmärkningsvärd duktighet. Förpjäsen "Leka med elden" — en äktenskaplig kammarscen af ganska amper läggning — föll däremot på ett misslyckadt samspel. Hvar har regissören den gången haft sina ögon? En så abderitisk artisttyp som hr Kjellgrens sprattelgubbe med sina oupphörliga tigersprång och på-tå-häfställningar är enbart löjlig. De öfriga rollerna gäfvos också utan nödig afslipning.

Efter de strindbergska nattstämningarna är det uppfriskande att få skratta åt Bernhard Shaws ettriga roligheter i lustspelet "Man kan aldrig veta". Hur han kan konsten att kåsera på scenen, denne satiriker från "den gröna ön"!

Han, lika litet som andra diktare, vågar emellertid ignorera kärleken i sina pjäser. Den som skrefve aldrig så snillrika komedier om spannmål och politik, statshushållning eller socialism skulle icke draga hundra åskådare till teatern, hvaremot en kärleksintrig i allmänhet har stora lifsbetingelser på tiljan.

Shaw behandlar nu icke sina förälskade hjältar och hjältinnor på det gamla patenterade sättet. För honom är den fastslagna älskogs-terminologien någonting löjligt, därför ställer han den också hastigt och lustigt på hufvudet och låter älskaren till exempel tala kemi med sin älskade. Detta är onekligen originellt, men kan ej begagnas af andra än dem, som ha Shaws esprit att komma med. Men genomsyrade af hans sprakande lynne och som han lokaliserade i den irrgångssalong, som nämnes ett kärlekshungrande kvinnohjärta, bli de till sist så berusade af hvarandra, att äktenskap ej kan undvikas.

Hr Hugo Vallentins penna har skänkt stycket dess smidiga och skimrande svenska språkskrud, och Vasateaterns artister ge hvarje afton den spirituella dikten kött och blod. Hr och fru Winnerstrand framställa con amore

de båda kärleksduellanterna; särskildt är förklaringscenen en liten praktbit af fint och intelligent spel. Som den pratsjuka, näsvisa flickungen Dolly söker fröken Hedman öfvervinna sitt monotona kynne och lyckas någorlunda. Fru Castegren har fått ett bra grepp på mrs Clandons föga tacksamma roll och hr Knut Nybloms gubbt typ framvisar flere karaktäristiska drag. Utmärkt är hr Hedlunds fenomenalt omtänksamme kypare och ryslig hr Lindlöfs advokat. Hur en dylik skrånock kan få någon praktik är en gåta, som icke ens Shaw med sitt goda hufvud torde mäktat lösa.

På Oscarsteatern är publiken i tillfälle att genomgå en repetitionskurs i gamla operetter. Har man dålig sömn bör man gladeligen offra en kväll på Planquettes operett "Rip", som verkar kraftigare än både veronal och opium. Själf föregår styckets hjälte med godt exempel, ty han sover i tjuguar. Under sin vakna period sjunger han med hr Strömbergs klangfulla baryton åtskilliga vackra bitar dels solo, dels tillsammans med fröken Osborne, som är allvarlig som en söndag på landet. Textens snålt tillskurna komik utnyttjas omsorgsfullt af fröken Berentz och hr Ralf, hvilka därför på premiären erhöilo smeknamnet "väckaruren". Och den komplimangen var välförtjänt.

Välförtjänt var jämväl den sympati, som mötte violinvirtuosen A. Schkolnick vid hans båda konserter. Den unge ryssen har ett djupt temperament och är, trots sin ungdom, många fall en mästare på sin violin. Särskildt glänste han som Beethovenspelare.

För öfrigt lefva vi för närvarande så godt som uteslutande i Beethovens tecken.

Wilhelm Stenhammars Beethovenafton med bland annat den gigantiska C-mollsonaten op. 111 var en af dessa högtidsstunder i konsertsalen, då man begår en konstens gudstjänst. Man har hela tiden en förnimmelse af, att denne pianist, trots en viss affektation, äger nog bärkraftiga vingar att följa Beethoven i hans örnflykt genom ljus och mörker. Måhända skulle man i föredraget af en och annan sonat önska mera impulsivitet, mera mänskligt gemyt på bekostnad af den förnäma hållning, som nu innesluter kompositionen liksom i ett hölje af kristall.

Efter Stenhammar kommo Brysselkvartetten tre Beethovenaftnar, och den fulltaliga publiken hade tillfälle konstatera, att kvartetens samspel ej förlorat något af klangskönhet och precision sedan det föregående besöket.

ARIEL.

A. Schkolnick.

BRYSELKVARTETTEN.

